

Regényi Kund: Információszerzés kapcsolati forrásai

MEZEI József¹

**(Budapest, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Közigazgatási
Továbbképzési Intézet, 2019)**

Újabb értékes kiadvánnyal bővült a nemzetbiztonsági szakterület magyar nyelvű kiadványainak köre, amelyet szeretnék a tisztelt olvasók figyelmébe ajánlani. Mielőtt azonban belekezek a könyv ismertetésébe, a kiadás háttéréről szeretnék néhány gondolatot megosztani. Magyarországon aktuálisan a polgári nemzetbiztonsági képzés a Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) képzési struktúrájában van jelen. Az évfordulóra² tekintettel megjegyzem, hogy a tavalyi évben első alkalommal vehették át diplomáikat a polgári nemzetbiztonsági alap- és mesterképzési szakokon végzett hallgatók a Rendészettudományi Karon. A két szak szakmai felelőse a 2012. február 1-jével létrehozott, az NKE keretében működő Nemzetbiztonsági Intézet,³ illetve annak Polgári Nemzetbiztonsági Tanszéke. A megalakulása óta az intézet munkatársai szakmai kiadványokban, tudományos publikációk keretében elvégezték egyes részterületek tudományos igényességű feldolgozását, az elmúlt időszakban pedig már kutatási projektek is elindultak a nemzetbiztonsági szervek munkatársainak bevonásával. E szakmai mű is ebbe a sorba illeszkedik.

A kiadványra visszatérve, a könyv a hírszerzés/felderítés területén alkalmazott legrégebbi információgyűjtő módszert, az emberek bevonásával, az embereken keresztül folytatott információgyűjtést ismerteti. A bevezetőben foglaltak erre a kiadványra is igazak, miszerint a könyv szerkesztője, szerzői, illetve az elkészítését célzó projekt szakmai vezetője mindannyian jelentős tapasztalattal rendelkező tagjai a magyar nemzetbiztonsági szférának, és szinte mind több más, értékes publikáció szerzői is. Ezt figyelembe véve az olvasó a legszakavatottabbak által ismerheti meg ezt a – Magyarországon az állambiztonsági időszak „ügynökkérdései” miatt még napjainkban is nagy figyelmet kapó, de talán a laikusok által kevés tényen alapulva véleményezett – témakört. Ebből a szempontból jelentős momentum, hogy a szerzők már a bevezetőben tisztázzák, hogy a közbeszédben használt – gyakran

¹ Mezei József, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, egyetemi tanársegéd.

József Mezei, University of Public Service, Assistant Lecturer. E-mail: mezei.jozsef@uni-nke.hu

² Tavaly volt éppen 30 éve, hogy megszűnt a Rendőrtiszti Főiskolán az állambiztonsági képzés. Fialka György: Az állambiztonsági képzés zárása, a nemzetbiztonsági képzés kezdete 1990–1994-ig. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. (2014), Különszám. 79.

³ Boda József: A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. (2014), Különszám. 91.

különböző jelentéstartalommal felruházott – szavak, mint „ügynök, informátor, együttműködő, titkos kapcsolat, titkos munkatárs, bizalmi kapcsolat, műveleti forrás, kapcsolati forrás, humán forrás stb.” valójában mind „azt a személyt jelölik, aki vállalta, hogy hosszú időn keresztül titokban és a szakmai szerv irányításával tevékenykedik annak javára”.

A könyvben a szerzők lépésről lépésre haladva, logikus gondolatsor mentén mutatják be a HUMINT⁴ módszerét. Jellemzőinek ismertetésén keresztül például már az elején világossá válik többek között az, hogy mivel ez két ember gyakran szoros, esetenként titkos, akár eltérő érdekek mentén történő, alá-fölé rendeltségű munkakapcsolata, mennyi tudományterület ismerete szükséges a hatékony együttműködés megteremtéséhez, fenntartásához. A titkosszolgálatok működésének, céljainak titkossága, az alkalmazott eszközök, módszerek ismeretlensége miatt e szolgálatokat bizonyos fokú misztikum övezi. Napjainkban a társadalom részéről alapvető elvárás-ként fogalmazódik meg az átlátható, törvényes működés, amelynek magyar vonatkozású, a témakörhöz kapcsolódó lényegi összetevőit az írás részeként bemutatják.

Érdekes fejezete a műnek, amelyben a kapcsolat funkcióit ismertetik. Habár ez a rész csak szűk két oldal, de a kibővített felsorolás, a funkciók élethelyzetekkel történő szemléltetése sokkal többet ad, mint egy egyszerű listát, ezen keresztül egy kicsit bepillanthatunk a titkosszolgálatok világába is.

Részletesen ismertetik a humán kapcsolattal való együttműködés szakaszait, kezdve a kormány hírigényének kielégítéséhez szükséges információk megszerzésére alkalmas személy kiválasztásával, vagyis a tippkutatással, és befejezve a kapcsolattal való közös munka lezárásával. E szakasz rendkívül részletes, egyes elemeiben tankönyvszerűen taglalja az ismereteket. Megtudható belőle például, hogy a kiválasztás során milyen sok helyről gyűjtenek információt a szolgálatok az együttműködésre alkalmas személyekről, vagy azt, hogy az emberekben az együttműködésre való nyitottság mögött sok esetben a kalandvágy is jelentős motiváló tényező. A témakör összetettsége számtalan gondolati leágazást tesz lehetővé – például Oleg Penkovszkij GRU⁵ tiszt esete –, amit a szerzők – az olvasó örömeire – meg is tesznek, így tágítva a látószöveget. Plusz értéke a fejezetnek, hogy az ismeretközlésen túl egyes elemeiben a kapcsolattartásban érintett műveleti tiszt gondolatvilágába is betekintést enged: „De mit is adtak valójában a könnyedén megnyert források?”

A HUMINT lényegi eleme – ahogy a nevében is benne van – az ember. Nem véletlen tehát, hogy az írásban komoly szerepet kap a pszichológia területe. Az emberek alapvető jellemzői az évszázadok alatt kevésbé változtak. A könyv elkészülte maga is azt mutatja, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok fel tudnak és fel is állítanak normákat ezen a területen is. Azonban az egészséges emberek személyiségeinek

⁴ HUMINT – Human Intelligence (élőerős hírszerzés): „információszerzés humán források segítségével. A humán források köre az alkalmi adatszolgáltatóktól a szervezetszerű együttműködésig terjed.” Boda József: *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 264.

⁵ Glavnoje razvedivatjelnoje upravlenyje (Felderítő Főcsoportfőnökség), a Szovjetunió Katonai Hírszerző Szolgálat, amelyet a Komitet Goszudarsztvennoj Bezopasznosztyi (Állambiztonsági Bizottság), azaz a KGB 1991. október 11-i megszüntetését követően hoztak létre.

sokfélesége, az eltérő képességek, a különböző értékrendek, a kultúra, az objektív körülmények – és még számtalan tényező – jelentősen befolyásolják a titkosszolgálatokkal együttműködő személyekkel való kapcsolat kialakításának lépéseit, illetve az együttműködés pszichológiai aspektusait, amit a szerzők kiválóan szemléltetnek. Nem is beszélve a veszélyes személyiségekről: „Narcisztikus, Érzelmileg labilis, Paranoid, Ragadozó”, amelyekből adódó nehézségeket külön taglalják a műben az írók.

A könyvből megtudhatjuk, annak ellenére, hogy az embereken keresztül történő információgyűjtés a legősibb hírszerzési módszer, napjainkban, a technológia robbanásszerű fejlődése időszakában sem nélkülözhető, jelentősége nem csökken. Másrészt, hogy a technológia területén napjainkra olyan eszközöket, módszereket, rendszereket fejlesztettek ki, amelyek jelentősen megkönnyíthetik, de meg is nehezítik a HUMINT alkalmazását.

Zárógondolatként azt hiszem, ez a könyv egyrészt érdekes olvasmánya lehet a téma iránt érdeklődő átlagembereknek, nem elfelejtve azt sem, hogy Magyarországon a II. világháború és a rendszerváltás között széles körben éltek ezzel a módszerrel az állambiztonsági szolgálat munkatársai, és még napjainkban is gyakran vetődik fel az „ügynökkérdés” a politikában és a közbeszédben egyaránt. Másrészt a nemzetbiztonsági szakterületen dolgozók oktatásában is felhasználható, hiszen egy jó szerkezetű, közérthető, kellő részletességű műről van szó.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Boda József: A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. (2014), Különszám. 81–100.
- Boda József: *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- Fialka György: Az állambiztonsági képzés zárása, a nemzetbiztonsági képzés kezdete 1990–1994-ig. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. (2014), Különszám. 79–80.